

AN EVALUATION ON THE SITUATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION AND AGRICULTURAL INCENTIVES IN TURKISH ECONOMY

**TÜRKİYE EKONOMİSİNDE TARIMSAL ÜRETİM VE TARIMSAL
TEŞVİKLERİN DURUMU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹**

Mehmet Emin ERÇAKAR²

Abstract

The agricultural sector has a very important role in terms of Turkey's economy and the world economy. This sector has an indispensable place as it ensures food supply in terms of people's lives. The economy of our country in the last semester of the tenth development plan (2014-2018) in the context of future risks and uncertainties at the global level, it took in an environment that is experiencing change and transformation of Turkey's development efforts to cover all sectors, including agriculture, a basic strategy is revealed. One of the key sectors of our economy, our country and increased the productivity of agriculture which is the fact that input use depends on the inputs used in accordance with the technique of dissemination and observed. In the work we are looking for, we will try to reveal the production capacities and product sufficiency levels of the agricultural sector in Turkey. The product levels of production and productivity also need to be given the premiums associated with crop production and animal production, etc. adequate incentives and weaknesses analysis of watershed agricultural practices with research done about them it is intended to be allocated from the budget.

Keywords: Agriculture, agricultural incentives, agricultural watershed model.

Özet

Tarım sektörü gerek Türkiye ekonomisi gerekse dünya ekonomisi açısından çok önemli bir role sahiptir. Zira bu sektör gıda arzını temin ettiğinden insanların yaşamları açısından vazgeçilmez bir yeri vardır. Ülkemiz ekonomisinde son dönem Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) kapsamında küresel düzeyde geleceğe dönük risklerin ve belirsizliklerin sürdüğü, değişim ve dönüşümlerin yaşandığı bir ortamda Türkiye'nin kalkınma çabaları tarım dahil tüm sektörleri kapsayacak biçimde temel bir strateji ortaya konmaktadır. Ülkemizin ve ekonomimizin temel sektörlerinden birini oluşturan tarımdaki verimliliğin artırılabilmesinin, girdi kullanımının yaygınlaştırılmasına ve bu girdilerin tekniğine uygun şekilde kullanılmasına bağlı olduğu görülmektedir. Anılan sebeplerle çalışmamızda, Türkiye'deki tarım sektörünün üretim kapasitelerini, ürün yeterlilik düzeylerini ortaya koymaya çalışacağız. Ayrıca ürün üretim ve verimlilik düzeyleri ile çok yakın ilişkili olan gerek bitkisel üretime gerekse hayvansal üretime verilen prim vb. teşvik uygulamalarının yeterli ve eksik yönlerinin analizi, bunlara bütçeden ayrılan paylar ile tarımsal havza uygulamaları konusunda araştırma yapılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarım, tarımsal teşvikler, tarımsal havza modeli.

¹ Bu çalışma, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde Resstcongress tarafından düzenlenen I. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

² Doç. Dr., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İİBF İktisat Bölümü, mercakar@bandirma.edu.tr

1. GİRİŞ

Ülkelerin ekonomik yapıları üçlü sektör modeli denilen ayrıma tabi tutulduğunda sanayi ve hizmet sektörlerinin yanında üçüncü olarak tarım sektörü yer almaktadır. Bu ayrıma rağmen tarım sektörünün diğer sektörlerle göre tarihçesinin çok daha eskiye dayandığını muhakkaktır. Zira tarım sektörü insanları doyuran gıda arzını sağlayan bir sektör olarak tartışmasız bir konuma sahiptir(Arslan; 2016:33).

Gıda maddeleri üretiminin sürdürülebilirliği ve bunun ekonomik rasyonaliteye uygun olması, tarım sektörü tartışmalarının odak noktasını oluşturmaktadır. İnsanların zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak kalite ve verimlilikteki ürünlerin yetiştirilmesi yanında ürün sürecinin, girdi kaynaklarının sağlanması bakımından ne derece önemli olduğu aşikârdır.

Tarımsal faaliyetlerin kendine özgü bir takım özellikleri mevcuttur (Çetin;2010:6-10): Birincisi; tarımsal üretim iklim ve toprak koşulları, ekilecek ürün deseni gibi özellikleri gereği doğal koşullara bağımlı kalmaktadır. İkinci olarak doğal koşullara bağımlılığın sonucu olarak çok sayıda risk ve belirsizlik söz konusudur. Üçüncü olarak tarım kesiminde üretimin istikrarlı olması çok zor olduğundan üretim mevsimsel ve dalgalanmalı seyir izlemektedir. Tarım sektörü sosyal nitelikler taşıyarak işletmeler genellikle küçük aile işletmesi tarzındadır. Üretilen ürünlerin önemli bir kısmı zorunlu mallar kategorisinde yer aldığından arz ve talep esneklikleri de düşük katsayılarla olup ayrıca sektörde çalışanların da eğitim ve gelir düzeyleri diğer sektörlerle görece düşük kalmaktadır.

ABD, Avrupa Birliği gibi gelişmiş ve sanayileşmiş ekonomilerde günümüzde uzun vadeli tarım politikaları bakımından temel teşkil eden sorunlar, tarımın ekolojik etkileri, kırsal nüfusun giderek azalması, tarımsal üretim ve ithalattaki artışın ürün fiyatları ve üretici gelirlerini düşürmesi olarak ifade edilebilir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ise, yüksek nüfus artışı sebebiyle verimliliğin ve üretim miktarlarının artırılması önem taşımaktadır.

Tarımın evrensel sorunları hemen hemen bütün ülke ekonomilerinde ürün, fiyat ve gelirlerdeki istikrarsızlık, talebin fiyat ve gelir esnekliğinin düşüklüğü gibi birbirinden çok da farklılık arz etmeyen sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanında köyden kente göç ve yüksek gelir gruplarının tüketim alışkanlıklarının değişmesi gibi birtakım sorunlar, insanlığın gıda temininden tüketimine kadar pek çok aşamada alışkanlıklarını değiştirmiştir.

Gıda güvenliğinden gıda güvenilirliğine, enerjiden sanayi girdisine, gen çeşitliliğinin korunmasından sürdürülebilirliğe kadar uzanan çizgi, talebe bağlı arz sisteminde tarımsal girdiden tüketime kadar var olan bütün süreçlerde her noktanın yönetilmesini gerektirmektedir (Bakır;2007:20).

“Tarımın Yeni Paradigması” olarak adlandırılan bu durum, gıda sektörünü gıda güvenliğinden gıda güvenilirliğine uzanan çizgide tarımla bütünleştirmeyi amaçlamaktadır. Tarım sektörüne yapılan desteklemeler dünyada yaşanan ekonomik krizlerden dolayı oransal olarak azalsa da tarım sektörünün yapısı gereği ülkelere verilen destekler bu kesim için büyük önem arz etmekte ve birçok ülke destekleme politikalarını sürdürmektedir.

Bu doğrultuda, Türkiye'nin de Tarım Kanunu'nun 6. maddesinde belirlenen politika önceliklerini dikkate alarak, aynı Kanun'un 21. maddesi hükmünce Gayrisafi Milli Hasıla'nın yüzde birinden az olmamak üzere tarım sektörünün desteklenmesi öngörülmektedir. Bu anlamda mevcut desteklerin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

OECD üyesi ülkelerde merkezi bütçeden tarım kesimine verilmekte olan desteklemelerin oranı son yıllarda azalırken, sadece Türkiye'de bu oran artış

göstermektedir. OECD üyesi ülkelerde 2010 yılında tarım sektörüne verilen destek rekor seviyede düşerek 227 milyar \$'a gerilemiş ve tarım sektörüne yapılan destekler 1980'li yıllardan bu yana en düşük seviyeye inmiştir. Türkiye'de, 1986-1988 yıllarında % 20 olan tarım sektörüne destek, 2008-2010 yıllarında % 27'ye çıkmıştır. Bu oran AB'de % 22, ABD'de % 9, İsrail'de % 12 ve Kanada ise % 16 seviyesindedir.

2. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE TARIMIN EKONOMİDEKİ YERİ

Gelişmekte olan ülkelerde tarım politikalarındaki reformlar tarımsal üretime verilen desteğin niteliğinde ve miktarında değişikliğe yol açarak, üretim miktarı ve yeri üzerinde etkilerde bulunmaktadır. Dünya genelinde tarım pazarındaki büyüme, coğrafi olarak gelişmekte olan ülkelere doğru kaymaktadır. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında bu ülkelerde üretim maliyetlerinin görece daha düşük olması önemli bir etken olarak görülebilir. ABD ve AB gibi gelişmiş ülke ve ülke grupları başta Çin, Hindistan ve Brezilya gibi yeni gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin yükselişine karşı durmaya çalışmaktadırlar. Bu ülkelerde amaç mevcut durumda üreticiyi tarım sektörünün içinde tutabilmek olarak görülmektedir.

Tablo:1. Dünya'da Tarımın Ekonomi İçerisindeki Payı (2015).

Gelişmiş Ülkeler			Gelişmekte Olan Ülkeler		
Ülkeler	Nominal GSYİH (milyar \$)	Tarım Sektörü Payı (%)	Ülkeler	Nominal GSYİH (milyar \$)	Tarım Sektörü Payı (%)
ABD	17.419	1,1	Çin	10.380	10,0
Japonya	4.616	1,2	Brezilya	2.353	5,7
Almanya	3.860	0,9	Hindistan	2.050	18,0
İngiltere	2.945	0,7	Rusya	1.857	3,9
Fransa	2.847	1,7	Meksika	1.283	3,5
İtalya	2.148	2,3	Endonezya	889	14,4
Kanada	1.789	1,8	Türkiye	806	8,3
Avustralya	1.444	2,4	Polonya	547	3,3
İspanya	1.407	2,8	Arjantin	540	7,0

Kaynak: IMF, World Bank, TÜİK.

Yukarıdaki tabloda yer alan verileri bir veri seti halinde incelediğimizde, son 50 yıllık dönemde dünyada ekonomilerdeki gelişmişlik düzeyleri arttıkça sanayi alanında imalat sektörlerinin, hizmetler sektörünün ve kentleşme oranlarının arttığı gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak da tarım sektörünün ekonomi içerisindeki payında önemli ölçüde gerilemeler olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda tablodan da görülebileceği gibi gelişmiş ülkelerde tarım kesiminin payı GSYH içerisinde oldukça küçük oranlarda kalırken, gelişmekte olan ülkelerde ise daha yüksek oranları halen muhafaza ettiği söylenebilir.

Tablo: 2. Tarımın Türkiye Ekonomisindeki Yeri (2016).

Yıl	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık			Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (Alıcı fiyatlarıyla)		
	Değer (Bin TL)	Pay (%)	Değişim oranı (%)	Değer (Bin TL)	Pay (%)	Değişim oranı (%)
2007	66 197 107	7,5	2,8	880 460 879	100,0	11,6
2008	74 451 345	7,5	12,5	994 782 858	100,0	13,0
2009	81 234 274	8,1	9,1	999 191 848	100,0	0,4
2010	104 703 635	9,0	28,9	1 160 013 978	100,0	16,1
2011	114 838 169	8,2	9,7	1 394 477 166	100,0	20,2

2012	121 692 893	7,8	6,0	1 569 672 115	100,0	12,6
2013	121 709 079	6,7	0,0	1 809 713 087	100,0	15,3
2014	134 724 745	6,6	10,7	2 044 465 876	100,0	13,0
2015	161 447 917	6,9	19,8	2 338 647 494	100,0	14,4
2016	161 304 618	6,2	-0,1	2 608 525 749	100,0	11,5

Kaynak: TÜİK, Yıllık Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2016.

Tablo 2’de görüldüğü gibi ülkemizde son 10 yıllık dönemde tarım sektörünün GSYİH içerisindeki payı giderek azalmaktadır. Yıllar itibariyle iklim şartlarından kaynaklı artış ve azalışlar görülse de genel trend olarak tarımsal istihsalın ülke ekonomisi içerisindeki payının azaldığı görülmektedir.

Diğer yandan tarımın ülkemiz ekonomisindeki yerine baktığımızda ise;

- ✓ Nüfusun yaklaşık 1/3’ünün doğrudan ya da dolaylı tarımsal faaliyetlerle geçimini sağladığı,
- ✓ İstihdamın yaklaşık % 25’inin tarımda istihdam edildiği,
- ✓ Tarımsal üretimin yıllık 60 milyar \$ düzeylerini aşmış durumda olduğu,
- ✓ Türkiye’deki endüstri tesislerinin büyük bölümü tarımsal maddeleri hammadde olarak kullandığı ve bu durumun, sanayimizin gelişmesinde büyük önem taşıdığı görülmektedir.
- ✓ Diğer yandan ülke olarak ihracatımızda fındık, turunçgil, pamuk, tütün, yağ bitkileri, zeytin ve çay gibi tarım ürünleri önemli yer tutmaktadır.
- ✓ TÜİK 2016 yılsonu verilerine göre; Türkiye’nin 143 milyar \$ düzeyindeki ihracatının 5.4 milyar \$’lık kısmı tarım ve hayvancılık ürünlerinden oluşmaktadır.
- ✓ Yine aynı yıl verilerine göre 169 milyar \$’lık toplam ithalatın 7 milyar \$’lık kısmı tarım ve hayvancılık ithalatından oluşmaktadır.
- ✓ Dolayısıyla tarım ülkesi olan ülkemiz bu kapsamda da maalesef dış açık vermektedir.

Tablo:3. İstihdam Edilenlerin Yıllara Göre İktisadi Faaliyet Kolları ve Dağılımı,

Yıllar	Toplam	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler	Toplam	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler
2005 Yıllık	19 633	5 014	4 241	1 097	9 281	100,0	25,5	21,6	5,6	47,3
2006 Yıllık	19 933	4 653	4 362	1 192	9 726	100,0	23,3	21,9	6,0	48,8
2007 Yıllık	20 209	4 546	4 403	1 231	10 029	100,0	22,5	21,8	6,1	49,6
2008 Yıllık	20 604	4 621	4 537	1 238	10 208	100,0	22,4	22,0	6,0	49,5
2009 Yıllık	20 615	4 752	4 179	1 305	10 380	100,0	23,1	20,3	6,3	50,4
2010 Yıllık	21 858	5 084	4 615	1 434	10 725	100,0	23,3	21,1	6,6	49,1
2011 Yıllık	23 266	5 412	4 842	1 680	11 332	100,0	23,3	20,8	7,2	48,7
2012 Yıllık	23 937	5 301	4 903	1 717	12 016	100,0	22,1	20,5	7,2	50,2
2013 Yıllık	24 601	5 204	5 101	1 768	12 528	100,0	21,2	20,7	7,2	50,9
2014 Yıllık	25 933	5 470	5 316	1 912	13 235	100,0	21,1	20,5	7,4	51,0
2015 Yıllık	26 621	5 483	5 332	1 914	13 891	100,0	20,6	20,0	7,2	52,2
2016 Yıllık	27 205	5 305	5 296	1 987	14 617	100,0	19,5	19,5	7,3	53,7
2017 Temmuz	28 758	6 021	5 363	2 184	15 189	100,0	20,9	18,6	7,6	52,8

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri.

Tarım kesiminin istihdam içerisindeki payına baktığımızda da tarımın GSYİH içerisindeki payının azalmasına paralel olarak tarım kesimindeki istihdamın da -nüfus artışına rağmen- oransal olarak azaldığı görülmektedir. Bu durumun bir başka izahı da insanların tarım kesiminde bir -gelecek görmüyor- olması etken faktör olarak belirtilebilir.

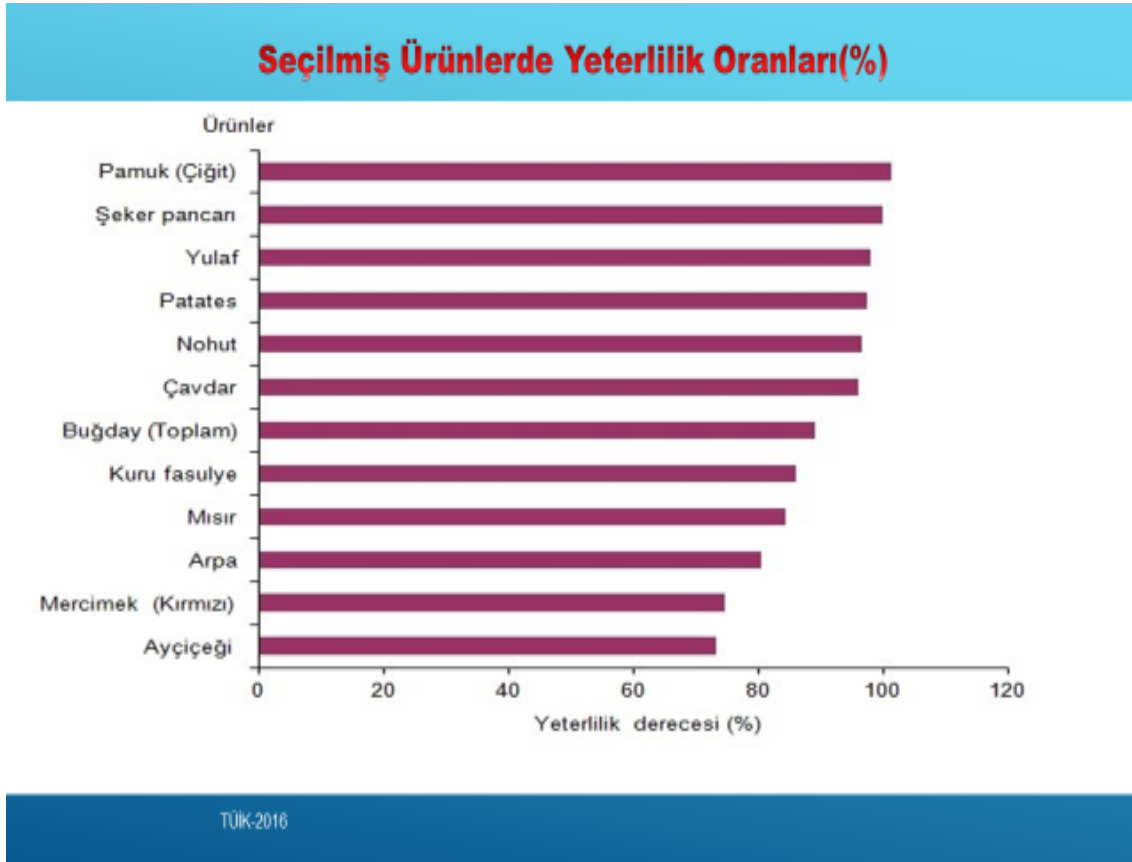
Tablo:4. Çiftçi Kayıt Sisteminde Kayıtlı Çiftçi Sayısı ve Alan. (2016).

Yıllar	Çiftçi Sayısı	Alan (da)
2002	2.588.666	164.960.378
2007	2.613.234	167.277.814
2012	2.214.537	153.449.052
2013	2.183.270	147.293.244
2014	2.206.874	149.276.892
2015	2.197.319	148.004.195
2016	2.267.176	147.858.630

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

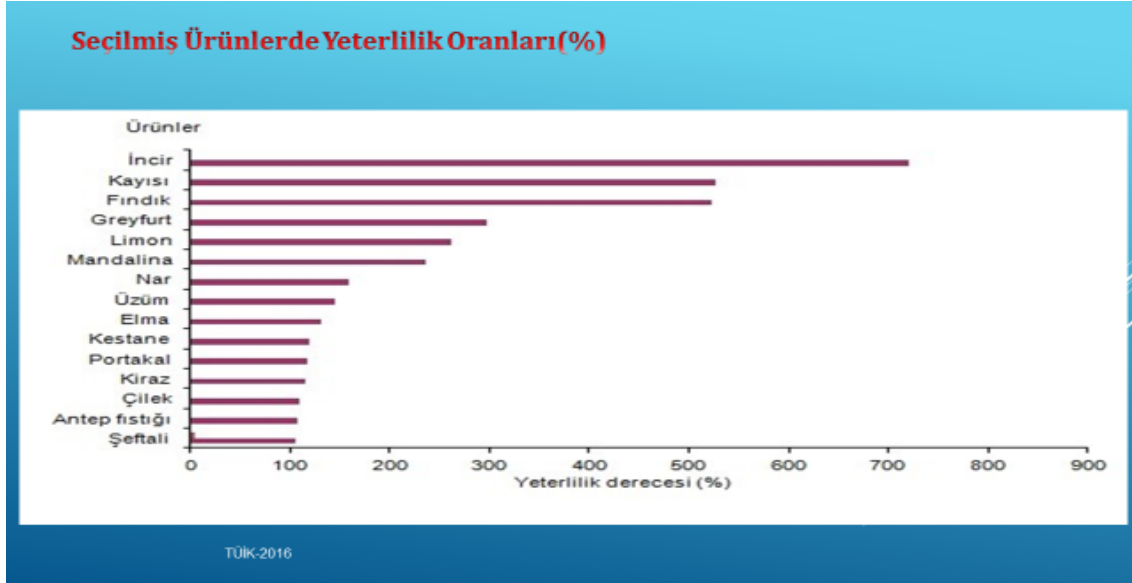
Ülkemizin 2014 yılı verilerine göre dünya üretiminde 1. sırada olduğu ürünler arasında fındık (%58), kiraz (%20) ve incir (%26) sayılabilir. Ayrıca kavun, kayısı, ayva, vişne, mercimek, Antep fıstığı, zeytin, domates gibi sebze ve meyve üretimlerinde dünyada söz sahibi ülke olduğumuz söylenebilir (TÜİK 2016).

Tablo:5. Ülkemizin Bazı Seçilmiş Ürünlerdeki Yeterlilik Oranları, 2016.

Tablo 5’de görüldüğü gibi ülkemiz tarım ürünlerinde genellikle ihtiyaç duyduğu ürün miktarlarını tam olarak karşılayamamaktadır. Özellikle de yağlı tohumlar olan ayçiçeği ve mısır gibi endüstriyel bitkilerde Türkiye’nin ciddi açıkları bulunmaktadır.

Tablo:6. Ülkemizin Bazı Seçilmiş Ürünlerdeki Yeterlilik Oranları, 2016.

Buna karşılık Tablo 6’da yer alan meyve üretimlerine baktığımızda ise üretim miktarlarının ihtiyaç duyulanın çok üzerinde olduğu görülmektedir. Özellikle incir, kayısı ve fındık gibi ürünlerde üretimde dünya derecelerine sahip bulunmaktayız ki bu 3 ürün zaten ülkemizin tarım ürünleri ihracatında ön planda yer almaktadırlar.

Tablo: 7- Destekleme Ödemeleri (milyon TL-31.12.2016 itibariyle).

Destek Konusu	2002	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Alan Bazlı Tarımsal Destekler	1.558	1.858.70	1.996.30	2.157.90	2.189.10	2.406.40	2.605.10	2.694.62
Yem Bitkileri Desteği	35.6	252.9	292.80	293.50	311.4	334.40	338.4	344.59
Fark Ödemesi Destekleri	186.1	2.071.50	2.503.40	2.378.70	2.641	2.481.40	2.726.90	3.128.78
Telaflı Edici Ödemeler	41.5	76.7	82.2	98.8	111.7	120.8	139.4	168.4
Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler		112.7	120.7	165	149.4	176.7	277.2	334.61
GENEL	1.821.2	4.351.20	4.959.70	5.093.90	5.402.60	5.519.70	6.087.00	6.671.00

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Türkiye’de Tarım Kanunu’nun 6. maddesinde belirlenen politika önceliklerini dikkate alarak, aynı Kanun’un 21. maddesi hükmünce Gayrisafi Milli Hasıla’nın yüzde birinden az olmamak üzere tarım sektörünün desteklenmesi öngörülmektedir. Ancak Tablo 7’de de görüldüğü üzere 2016 yılı sonu itibariyle bu düzeylere ulaşamadığı net bir biçimde görülmekte ve bu anlamda mevcut desteklerin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkemizde tarımsal desteklere temel teşkil etmek üzere, iklim, toprak, topoğrafya özellikleri bakımından birbiri ile benzer olan, ülkenin idari yapılanmasına uygun, yönetilebilir büyüklükte tarım ürünlerinin ekonomik ve ekolojik olarak en uygun

şekilde yetiştirilebildiği bölgeler tarım havzası olarak kabul edilmiş ve bu amaçla 2009 yılında ülke genelinde 30 adet tarım havzası belirlenmiştir. Ülkemiz için önemli olduğu düşünülen, stratejik ve arz açığı olan tarım ürünlerini öncelikle kendi kaynaklarımızdan karşılamak, desteklemelerin daha sağlıklı ve rasyonel dağılımını gerçekleştirebilmek amacıyla havza bazlı destekleme modeli oluşturulmuş, Tablo 8’de de görüldüğü üzere 2017 yılından itibaren uygulanacak modelde tarımsal faaliyet yapılan her ilçe bir tarım havzası olarak kabul edilerek 941 adet tarım havzası belirlenmiştir(Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı).

Uygulamaya konulan havza modeli kapsamında; ülkemizde arz açığı bulunan, stratejik ve bölgesel önemi olan, insan beslenmesi ve sağlığı açısından önemli ve hayvansal üretimin ana girdisi olan yem ihtiyacını sağlamak amacıyla 21 ürün destekleme kapsamına alınmıştır.

Bu ürünler aşağıda yer alan tablodaki nitelik ve türlerde desteklemeye tabi tutulmaktadır. Ayrıca istatistik verileri, ekim nöbeti (münavebe), iklim, toprak ve topoğrafya verileri, su kısıtı verileri (mevcut su potansiyeli ve bitki su tüketimi), il-ilçe (Kamu kesimi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Üniversiteler) önerileri dikkate alınarak ürünlerin ekolojik ve ekonomik yetiştirilmesi için uygun olduğu havzalar belirlenmeye çalışılmıştır(tarim.gov.tr).

Tablo: 8- Tarımsal Destekleme Kapsamındaki Ürünler (2017).

Hububat	Arpa, Buğday, Çavdar, Çeltik, Mısır (Dane), Tritikale, Yulaf.
Baklagiller	Kuru Fasulye, Mercimek, Nohut.
Yağlı Tohumlu Bitkiler	Aspir, Ayçiçeği (Yağlık), Kanola, Kütlü Pamuk, Soya.
Diğer Ürünler	Çay, Fındık, Zeytinyağı, Patates, Kuru Soğan.
Yem Bitkileri	Yonca, Korunga, Fiğ, Macar Fiği, Burçak, Mürdümük, Sorgum, Sudan Otu, Hayvan Pancarı, Yem Şalgamı, Yem Bezelyesi, Yem Baklası, İskenderiye Üçgülü, İtalyan Çimi, Silajlık Mısır, Çavdar (Yeşil Ot), Yulaf (Yeşil Ot), Tritikale (Yeşil Ot), Buğday (Yeşil Ot), Arpa (Yeşil Ot), Sudan Sorgum Otu Melezi, Yapay Çayır Mera.

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Ayrıca Tablo 9’da da yöreye özgü havza bazlı sınıflandırmada Balıkesir İli ve İlçelerinde destekleme kapsamına alınan ürünler görülmektedir. Görüldüğü üzere Ayvalık, Bandırma ve Gönen gibi tarımsal ekiliş ve verim açısından önde gelen ilçelerde 10 ürünün destekleme kapsamında yer alması söz konusu olup diğer ilçelerde destekleme kapsamının daha fazla sayıda olduğu görülmektedir. Havza bazlı desteklemenin mantığına uygun olarak lokal anlamda bu ilçeler gerek sahip oldukları tarımsal ekim alanları gerekse zirai ekipman ve ürün deseni açısından farklı bir profil ortaya koymaktadırlar.

Tablo:9- Balıkesir İli ve İlçelerinde Havza Bazlı Destekleme Kapsamındaki Ürünler.

İL-İLÇE ADI	DESTEKLENECEK ÜRÜNLER	ÜRÜN SAYISI
Balıkesir-Altıeylül	Arpa, Buğday, Mısır (Dane), Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Yulaf	7
Balıkesir-Ayvalık	Buğday, Mısır (Dane), Pamuk (Kütlü), Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Tritikale, Yem Bitkileri, Zeytinyağı, Patates, Soğan (Kuru)	10
Balıkesir-Balya	Arpa, Buğday, Çavdar, Tritikale, Yem Bitkileri, Yulaf	6
Balıkesir-Bandırma	Arpa, Buğday, Çeltik, Mısır (Dane), Kanola, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Zeytinyağı, Soğan (Kuru)	10
Balıkesir-Bigadiç	Arpa, Buğday, Çavdar, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Zeytinyağı	7
Balıkesir-Burhaniye	Buğday, Mısır (Dane), Kuru Fasulye, Yem Bitkileri, Yulaf, Zeytinyağı	6
Balıkesir-Dursunbey	Arpa, Aspir, Buğday, Çavdar, Nohut, Yem Bitkileri, Patates	7
Balıkesir-Edremit	Arpa, Buğday, Mısır (Dane), Yem Bitkileri, Zeytinyağı	5
Balıkesir-Erdek	Buğday, Kuru Fasulye, Yem Bitkileri, Yulaf, Zeytinyağı, Soğan (Kuru)	6
Balıkesir-Gömeç	Buğday, Mısır (Dane), Kuru Fasulye, Pamuk (Kütlü), Yem Bitkileri, Zeytinyağı	6
Balıkesir-Gönen	Arpa, Buğday, Çeltik, Kanola, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Yulaf, Zeytinyağı, Patates	10
Balıkesir-Havran	Arpa, Buğday, Tritikale, Yem Bitkileri, Zeytinyağı	5
Balıkesir-İvrindi	Arpa, Buğday, Çavdar, Nohut, Yem Bitkileri	5
Balıkesir-Karesi	Arpa, Buğday, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Yulaf	6
Balıkesir-Kepsut	Arpa, Buğday, Çavdar, Nohut, Yem Bitkileri	5
Balıkesir-Manyas	Arpa, Buğday, Çeltik, Kanola, Mısır (Dane), Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Soğan (Kuru)	9
Balıkesir-Marmara	Buğday, Mısır (Dane), Kuru Fasulye, Nohut, Yem Bitkileri, Zeytinyağı	6
Balıkesir-Savaştepe	Arpa, Buğday, Çavdar, Kuru Fasulye, Nohut, Yem Bitkileri, Zeytinyağı	7
Balıkesir-Sındırgı	Arpa, Buğday, Çavdar, Mısır (Dane), Yem Bitkileri, Yulaf, Patates	7
Balıkesir-Susurluk	Arpa, Buğday, Çeltik, Kanola, Mısır (Dane), Ayçiçeği (Yağlık), Yem Bitkileri, Yulaf	8

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2017.

Tablo:10- 2017 Yılı Tarımsal Ürün Destekleri.

Fark Ödemeleri (Prim) Destekleri		Yem Bitkileri Üretim Destekleri	
Ürün	Destek (Kırş/Kg)	Ürün	Destek Tutarı
Yağlık Ayçiçeği	40	Yonca (kuru)	40 TL/da/yıl
Kütlü Pamuk	80	Yonca (sulu), korunga	60 TL/da/yıl
Soya Fasulyesi	60	Tek yıllıklar	40 TL/da
Kanola	50	Silajlık tek yıllıklar	40 TL/da
Aspir	55	Silajlık mısır (sulu)	90 TL/da
Dane Mısır	3	Silajlık mısır (kuru)	40 TL/da
Buğday, arpa, yulaf, çavdar, tritikale	5	Yapay çayır mera	150 TL/da/yıl
Çeltik	10		
Kuru fasulye, nohut, mercimek	30		
Zeytinyağı	80		
Çay	13		

Kaynak: 2017/10465 Sayılı Resmi Gazete.

Tablo 10'da 2017 yılı için destekleme uygulanacak olan ürünler ve bu ürünlere ait destekleme miktarları görülmektedir. Bu miktarlar ve ürün desenleri ihtiyaca dayalı olarak yıllar itibariyle değişebilmekle beraber ülkenin genelinde ekimi yapılan buğday, arpa, mısır, ayçiçeği vb. gibi ürünler sürekli olarak desteklenen ürünler arasında yer almaktadır. Yukarıda görülen tablodaki ürün ve tutarların dışında ülkemizde bu ürün ve arazilerin vasıf durumlarına göre mazot ve gübre desteği yapılmaktadır. Ayrıca hayvancılık alanında da buzağı, malak, bombus arısı, döl kontrolü, onaylı süt çiftliği gibi farklı durumlara destekler verilmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye yetiştirdiği birçok ürünle tarım üretiminde dünya sıralamasında yer almaktadır. Çünkü ülkemiz coğrafi olarak çok uygun bir iklim kuşağında, yeterli doğal kaynaklara sahip bir ülke olarak tarımsal potansiyeli ile dikkat çekmektedir. Artan nüfus ve alım gücü ile tarım sektörünü destekleyecek kapasitede olup tarımsal arzın sürekliliği açısından bu desteği sürdürmek durumundadır. Yurtdışı talebi olan pek çok ürünün uygun maliyetli ekonomik üretimi ülkemizde yapılabilmektedir. Gelişen üretim teknolojileri ve iklim koşulları gibi görece avantajları sayesinde ülkemiz pek çok tarımsal ürünü yıl boyu belirli standartlarda üretebilme ve bu ürünleri pazarlayabilme potansiyeline sahip bulunmaktadır.

Devlet veya ilgili politikaları uygulayıcı kurum(lar), arzı ayarlamamanın yanında talebi artırıcı politikalarla da piyasaya müdahale edebilir. Ülkemizde destekleme alımları şeklinde görülen ve uygulamada devletin doğrudan alıcı olarak piyasaya girmesi bu duruma örnek verilebilir. Yine talep esnekliği düşük olan tarım ürünlerinin arzında meydana gelecek bir artış ürün fiyatlarını düşürerek, üretici gelirinin de düşmesine yol açacaktır. Devletin müdahale biçimlerinden bir diğeri de ürün miktarında meydana gelecek artışların ekim alanlarının sınırlandırılması yoluyla önüne geçilmesidir. Ekim alanlarının sınırlandırılması ile ürünün fiyatını cazip bulan üreticilerin daha fazla üretim yapmalarının önüne geçilmiş olacak böylece fiyat ve gelirin istikrara kavuşması sağlanabilecektir.

Günümüzde dünyada yaşanan ekonomik krizler tarım sektörüne yapılan destekleri oransal olarak azaltsa da tarım sektörünün yapısı gereği destekler büyük önem arz

etmekte ve birçok ülke destekleme politikasını sürdürmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye'nin de 2006 yılında çıkarılan Tarım Kanunu'nun 6. maddesinde belirlenen politika önceliklerini dikkate alarak, aynı Kanun'un 21. maddesi hükmünce Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'nın % 1'inden az olmamak üzere tarım sektörünü desteklemesi öngörülmektedir. Bu anlamda mevcut desteklerin artırılmasına tarım kesiminde üretim yapan kesimler ihtiyaç duymaktadırlar.

KAYNAKÇA

- Bakırcı, M. (2007). Türkiye'de Kırsal Kalkınma, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Çetin, B. (2010). Tarım Ekonomisi, Dora Yayınları, Bursa.
- Gürler, A. Z.,(2016). Tarım Ekonomisi ve Politikası, Nobel Yayınları, Ankara.
- Dinler, Z. (2012). Bölgesel İktisat, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- T.C. Başbakanlık Resmi Gazete.
- T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2016 Yılı Bütçe Sunumu.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2013). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2013). Onuncu Kalkınma Planı Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- TİM, (2016). Türkiye İhracatçılar Meclisi Tarım Raporu, İstanbul.
- TÜİK, Tarımsal İstatistikler, Çeşitli Yıllar, www.tuik.gov.tr
- TZOB (2006). Zirai ve İktisadi Rapor 2007-2010. Ankara.